

СМОЛІНСЬКИЙ

Валентин Броніславович
vsmolinski@ukr.net

УДК 330.341.1

ІННОВАЦІЇ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА
ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІINNOVATIONS IN AGRICULTURAL SECTOR: FOREIGN EXPERIENCE
AND PROSPECTS FOR USE IN UKRAINE

к.е.н., доцент, Львівський
національний аграрний
університет

В статті подано зарубіжний досвід розвитку інновацій у сфері підприємницької діяльності в аграрній сфері. Наведено приклади забезпечення здійснення інноваційної діяльності у розвинутих країнах. Обґрунтовано розвиток інноваційної діяльності в аграрній сфері України на основі застосування зарубіжного досвіду та вітчизняних наукових надбань.

В статье дан зарубежный опыт развития инноваций в сфере предпринимательской деятельности. Предложены примеры обеспечения реализации инвестиционной деятельности в развитых странах. Обосновано развитие инновационной деятельности в аграрной сфере Украины на основе внедрения зарубежного опыта и отечественных научных соисканий.

The article deals with foreign experience of innovation development in entrepreneur sphere. Examples of innovative activity realization in progressive states are done. Development of innovation activity in agrarian sphere of Ukraine on a base of foreign experience using and national scientific wishes is grounded.

Ключові слова: інноваційна діяльність, управління, зарубіжний досвід, держава

Keywords: innovative activity, management, foreign experience, state

Ключевые слова: инновационная деятельность, управление, зарубежный опыт, государство

ВСТУП

На шляху до розвитку економіки України на ринкових засадах господарювання слід застосовувати кращі надбання науково-технічного прогресу у всіх галузях народного господарства, використовувати здобутки розвинутих країн. Проте на сьогодні закордонний досвід або не використовується взагалі, або використовується бездумно і нерационально. Тому важливо визначити можливості адаптації закордонного досвіду в економіці України, зокрема в аграрному секторі економіки, особливо в контексті впровадження у ньому інновацій.

Інноваційна політика України ґрунтується на Законі України "Про інноваційну діяльність" [4], де дається визначення інновацій та основні засади їх впровадження в Україні. Теорія та методологія інновацій були розглянуті ще у працях М. Кондрат'єва, Й. Шумпетера, М. Туган-Барановського, Дж. Кларка та ін. На даний час дослідженню проблем застосування інновацій присвячено чимало праць. Так, усвідомлення значимості інноваційних перетворень в державі привертає до даної проблеми інтерес таких науковців як В. Александрова, О. Амоші, В. Геєць, О. Дацій, В. Євтушевський, М. Зубець, С. Ілляшенко, М. Пашута, С. Пирожков, Л. Федулова та ін. Їх дослідження присвячені розробці національної інноваційної моделі розвитку, оцінці і мобілізації інноваційного потенціалу країни, підвищенню інноваційної активності вітчизняних підприємств.

Проте все ж багато залишається нерозкритих питань, які стосуються використання закордонного досвіду щодо впровадження інновацій в економіку України, зокрема в аграрний сектор, що визначає актуальність досліджень цього напрямку.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні особливостей інноваційної діяльності суб'єктів в аграрній сфері за кордоном і можливостей адаптації цього досвіду в Україні.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є нормативно-правові акти, наукові праці, матеріали періодичних видань та ресурси Internet.

При написанні статті використано монографічний та порівняльний методи, які разом з методом абстрагування дозволили зробити узагальнення, здійсненні в процесі наукового дослідження.

РЕЗУЛЬТАТИ

Інноваційна активність являє собою цілеспрямовану діяльність щодо створення, впровадження у виробництві та просування на ринок нових ефективних продуктів, науково-технологічних та організаційно-управлінських досягнень НТР, які приносять прибуток. Інновація повинна бути такою, щоб не тільки викликати потребу у створенні нового продукту, але й надавати фінансову можливість здійснювати подальші нововведення після його реалізації. Проте остаточну оцінку ефективності інновації дає ринок, споживач.

Відповідно до Закону України "Про інноваційну діяльність" основними принципами державної інноваційної політики є:

- орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки України;
- визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку;
- формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності;
- створення умов для збереження, розвитку й використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу;
- забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності;
- ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері;
- здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок;
- фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності;
- сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;
- інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності;
- підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності [4].

Очевидно, що посилення інноваційної активності в Україні повинне займати центральне місце в реалізації державної економічної політики в аграрній сфері. Однак інноваційний бізнес в країні до сих пір розвинений слабо. Достатньо відзначити, що в реаліях сьогодення кількість інноваційно активних організацій, що здійснюють технологічні інвестиції, складає всього 0,4-0,5 % від їх загальної кількості. Ще гірше становище в агропродовольчому комплексі – лише 0,1-0,2%. Зокрема, не отримують належного розвитку такі прогресивні види інноваційної активності, як дослідження та розробки, покупка високотехнологічних сільськогосподарських машин і устаткування, нових агротехнологій, придбання прав на патенти і ліцензії [3].

Основним джерелом фінансування інновацій в Україні стали власні кошти підприємств. Але помітною стала негативна тенденція до скорочення частки інноваційно-активних підприємств у загальній кількості. У той же час цей показник у США, Японії, Німеччині, Франції становить 70-82 % [6]. Тому для України корисним може стати досвід інших країн, які активно використовують фондові механізми формування коштів для фінансування інноваційних проектів.

У розвинутих країнах до 90% приросту ВВП припадає на виробництво наукоємної продукції. В Україні ж сировинна складова у структурі виробництва і експорту перевищує 60%. Частка України у світовому ринку високотехнологічної

продукції, який оцінюється в 2,5-3 трлн. дол. США, становить близько 0,1% [2]. Тому щоб Україні, щоб зайняти гідне місце у міжнародній спільноті, необхідно відновити національний науково-технічний потенціал.

За інтенсивністю інноваційної політики держави всі країни можна поділити на три групи:

- перша група характеризується високим ступенем лібералізації відносин в економічній сфері, роль управління держави мінімальна. Яскравими представниками такої політики є США і Великобританія.

- другій групі властива концепція активного втручання держави, і серед представників цієї групи – Франція і Японія.

- до третьої групи увійшли представники змиваного варіанту перших двох груп [5].

Явним лідером в розвитку інноваційних процесів нині виступають США. Одним із головних завдань, які ставлять перед собою США, є забезпечення світового лідерства у сфері високих технологій. Головним напрямом інноваційної політики США є непрямі методи, що виражаються загалом у податковому стимулюванні. В США система податкових пільг була створена ще в 1981 році і з тих пір успішно функціонує. Зокрема, одним з методів, що досить успішно використовуються в США в стимулюванні інноваційного підприємництва, виступає податковий кредит. Досвід США доводить, що, використовуючи механізм податкового кредиту, держава виступає в ролі стратегічного інвестора і заохочує інноваційну активність підприємництва.

Не менш цікавим є досвід інноваційної політики Японії. Ця країна розробляє загальні напрями розвитку економіки країни на перспективу (5-10 років), найчастіше приймаються п'ятирічні плани. Ці програми визначають не тільки конкретну мету економічного розвитку на певний період, а й загальнонаціональні політичні орієнтири, що імпонують народові. Важливою особливістю складання програм економічного розвитку є залучення до їх створення представників найрізноманітніших організацій та об'єднань. Прийняті програми впливають на розробку річних державних бюджетів, де враховуються їх планові показники.

Приватний сектор практично не отримує прямої державної підтримки, з бюджету фінансуються НДДКР в університетах та деяких компаніях. Приватний сектор отримує підтримку переважно у вигляді податкових пільг. В Японії використовують податковий кредит і максимальна ставка приросту – 20%.

В Європі представником швидкого економічного розвитку є Ірландія. З 1994 року ірландська економіка стала рости дуже швидко. Тільки за період Лісабонської програми реформ (2005-2007) середні темпи зростання складають 5,03% ВВП (4,9% ВНП). Загальна стратегія розвитку країни сфокусована на підтримці бюджетної стабільності і збереженні конкурентоспроможності. Пріоритетом державної політики є розвиток технологій. Основними галузями

є програмне забезпечення, електронна промисловість, інформаційні послуги і телекомунікації.

Ірландська структурна політика прагнула розвивати ефективні ринки за допомогою заохочення змагання в мережевій індустрії та ринках капіталу, а також шляхом збільшення інвестицій в інновації за допомогою введення податкових кредитів для зростаючих витрат на НДДКР і надання коштів для здійснення НДДКР [5].

Слід зауважити, що Україні не можна лише копіювати чужу стратегію розвитку. Державі слід скоротити кількість пріоритетних напрямів економічного розвитку, при цьому акцент слід зробити на галузях з великим потенціалом розвитку, зокрема галузі сільського господарства. Так, враховуючи сприятливі природні умови нашої країни, у довгостроковій перспективі було б вигідно займатися сільським господарством із залученням сучасного наукового напрямку – біотехнології. Таким чином, ми могли б реалізувати наші переваги, привівши в порядок чорноземи, і залишити Європу в цій конкурентній боротьбі далеко позаду. Розробка і впровадження нових біотехнологій вже дозволили створити нові види високоякісних сортів озимої пшениці, жита, кукурудзи, сої, деяких сортів плодівих культур.

Слід зазначити, що головним бар'єром для технологічного прориву в Україні є недолік фінансування інноваційної сфери. Крім того, відсутня політична воля керівництва держави здійснювати прорив у «невигідних галузях економіки», до яких традиційно відносять сільське господарство.

ВИСНОВКИ

Жодна з розвинутих країн, котрі у певному періоді свого розвитку використовували зарубіжні науково-технологічні розробки для здійснення інновацій у власній економіці, не робила цього за

рахунок нищення власного наукового потенціалу. Всі вони виходили з розуміння того, що без національної науки справжнього прогресу досягти неможливо. Імітаційна стратегія може бути успішною лише за умови додавання до використовуваного оригіналу нових технологічних і споживчих якостей. Отже, використання закордонного досвіду впровадження інновацій в економіку України та в аграрний сектор зокрема необхідно поєднувати із національними особливостями розвитку народного господарства та вміло генерувати досягнення вітчизняних і зарубіжних науковців для підвищення ефективності господарювання суб'єктів аграрної сфери.

Список використаних джерел

1. Біловодська О.А. Світові тенденції розвитку інноваційного підприємництва / О.А. Біловодська // Проблеми науки. - 2003. - № 5. - С.16-24.
2. Матвієнко П.В. Як захистити незалежність України / П.В. Матвієнко. – К.: Наукова думка, 2006. – 208 с.
3. Покотилова В.І. Інноваційний розвиток аграрного сектора в умовах НТР – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2009_03_05/1_pokotilova.htm
4. Про інноваційну діяльність : Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2002. - № 36. – С. 266.
5. Тарасенко Т.В. Досвід упровадження урядових програм інноваційного розвитку / Т.В. Тарасенко, С.І. Архієреєв. – Х. : Золоті сторінки, 2007. – 96 с.
6. Шмігельська З.К. Зарубіжний досвід управління інноваційною діяльністю малих і середніх підприємств та можливості його адаптації в ринковій економіці України / З.К. Шмігельська // Стратегічні пріоритети. – №2(3). – 2007 р. – С.119-128.